

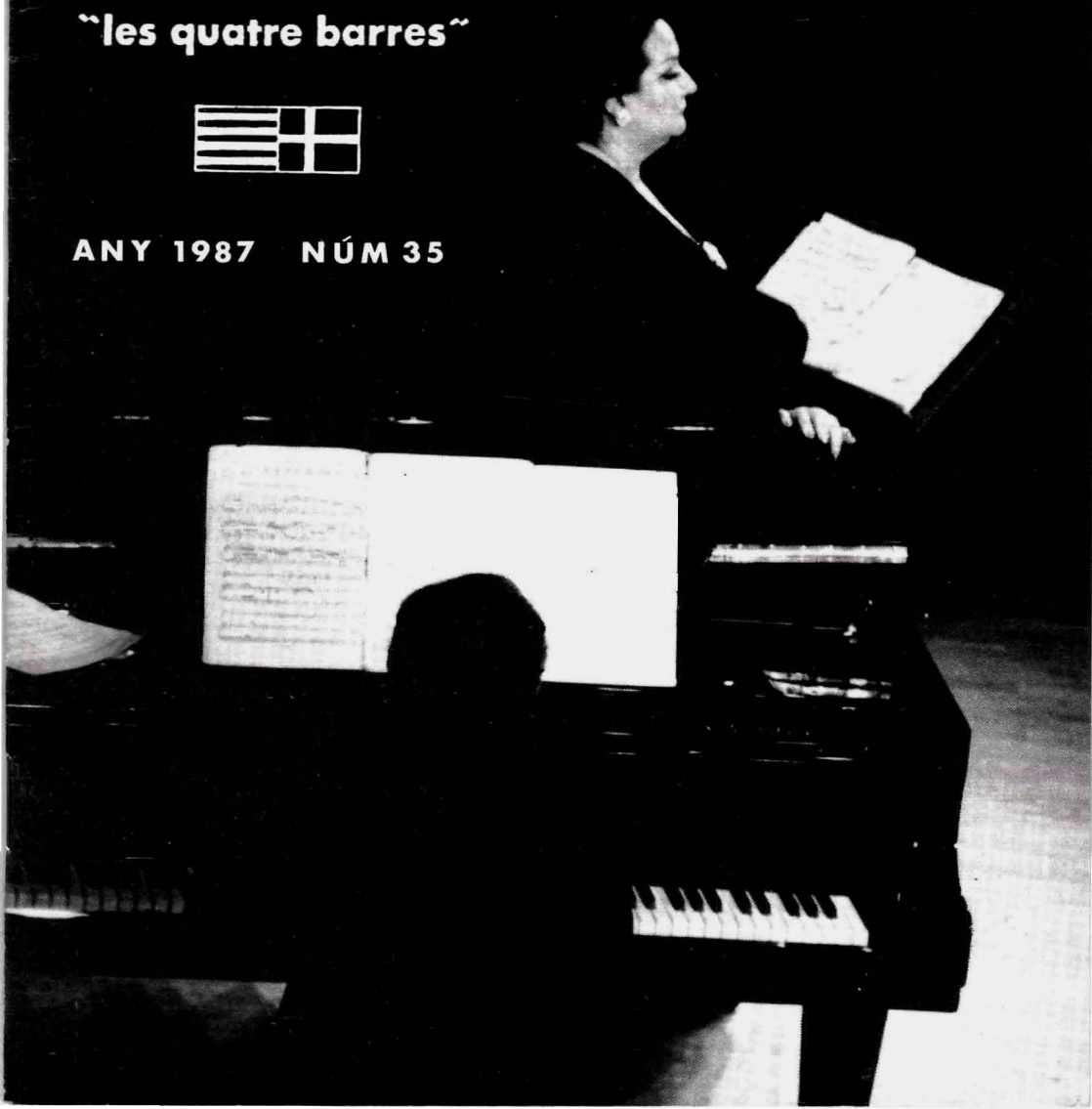
BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana als països nòrdics

“les quatre barres”

ANY 1987 NÚM 35

BUTLLETI
DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL CATALANA
ALS PAÏSOS NÒRDICS
LES QUATRE BARRES

Publicació (Tidskrift)	:	ISSN 0349-6120
Editor (Utgivare)	:	Les Quatre Barres Humlegårdsgatan 17 114 46 Stockholm Suècia
Compte Corrent Postal (Postgirokonto)	:	970916-3 Stockholm
Editor responsable (Ansvarig utgivare)	:	Ramon Cavaller
Cap de redacció (Redaktör)	:	Ramon Bohigas
Maqueta (Lay-out)	:	Jordi Bota
Impressió (Tryckning)	:	Trycksam AB, Gävle
Subscripció anual (4 números)	:	Països Nòrdics, 45 corones altres països, 55 corones
Årsprenumeration (4 nummer)	:	Norden, 45 kronor andra länder, 55 kronor
Quota socis de Les Quatre Barres	:	95 corones (Butlletí inclòs) quota familiar 125 corones
Medlemsavgift föreningen Les Quatre Barres	:	95 kronor (med Butlletí) familj 125 kronor

oooo000oooo

SUMARI	3/1987 - Núm./nr 35, any X (årgång 10)
Editorial.....	3
Correu.....	4
Notícies.....	6
Kulturella nyheter från de Katalanska Länderna.....	8
Dia de Sant Joan a Montserrat.....	13
Sommarkurs på Mallorca.....	18
Converses Bsleàriques (XIII).....	20
Ratalls.....	23
D'apats.....	26
Entreteniments.....	27

Portada: Montserrat Caballé rebent els aplaudiments entusiàstics del públic a Konserthuset, Estocolm, el 4 de setembre proppassat.

EDITORIAL

Totes les biografies de Montserrat Caballé diuen que és una de les artistes catalanes més universalment conegudes i ha actuat a tot el món. Nosaltres, però, devem estar una mica apartats d'aquest "món" doncs fins el 4 de setembre passat no la vàrem poder veure sobre un escenari suec.

Podem assegurar que el públic l'esperava amb candeletes: en aparèixer davant de l'auditori al Konserthuset d'Estocolm, tots s'aixecaren per aplaudir-la.

Després d'aquesta acollida sense precedents, Montserrat Caballé, acompanyada al piano per Miguel Zanetti, va cantar fragments d'òperes de Vivaldi, Bellini, Donizetti, Rossini i Massenet, i cançons de Granados, Turina i Obradors.

El públic va anar quedant cada vegada més fascinat per la veu i l'art de la nostra diva. L'entusiasme va arribar a uns límits més propis d'un auditori mediterrani. Aquell vespre Estocolm semblava Nàpols.

En acabar-se el concert el públic no volia marxar. Per sort Montserrat Caballé tampoc no semblava voler-nos abandonar de seguida i ens va oferir almenys una dotzena d'interpretacions més.

Als socis de Les Quatre Barres, que li havíem deixat una carta de benvinguda a l'hotel, ens va dedicar "L'Emigrant", la famosa cançó amb música d'Amadeu Vives i lletra de Verdaguer.

Acabat el concert, entre una munió de gent que feia cua fora del seu camerino hi érem una colla de membres de l'associació. Finalment vàrem tenir ocasió de saludar-la personalment i parlar amb ella una llarga estona. Vam felicitar-la pel seu meravellós recital, fent un brindis per celebrar el seu impressionant èxit.

R.B.

CORREU

Revistes i publicacions rebudes:

Diari AVUI, Barcelona
Lluita, València, núm. 55
Notícies de la Generalitat, núms. 26-28
Lligam, Amberes, Bèlgica, maig 87
Informació, Ginebra, núms. 53, 54 amb un recull de poesies
Pòrtula, Informatiu cultural de Marratxí, Mallorca, núms. 60-63
Centre Cultural Català de Perpinyà, butlletí núm. 29
El Manelic, Casal Català de Montevideo, Uruguay, núm. 5
Catalan News, Londres, núm. 19
L'Esqueix, Winterthur, núm. 20
Catalonia today, American Institute for Catalan Studies, Houston USA, núms. 6, 7
Catalunya, First Catalan Magazine in Canada, núms. 118, 119
Caliu, Butlletí del Casal Català de París, núm. 72
Xipreret, de l'Hospitalet de Llobregat, núms. 85-87
Butlletí del Casal dels Catalans de Califòrnia, butlletí núm. 13
Veu de l'exili català i republicà, Décines, França, núm. 34
Acció Cultural del País Valencià, butlletí núms. 31, 33
Casal Català d'Hannover, maig 87
Com ensenyar català a adults, núm. 13
Ces, Caixa de Sabadell, núm. 38
Butlletí d'Omnium Cultural, núm. 80
L'Opinió, Premià de Dalt, juny-agost 87
La veu d'Unió, d'Unió Democràtica de Catalunya, núm. 171, 172

Cultura, Generalitat de Catalunya, núms. 4-6
Catalònia Culture, Centre Unesco de Catalunya, núm. 4
Revista de Girona, núm. 122
Mai enrera, Club excursionista de Gràcia, núm. 419
Cirit, Full informatiu de recerca i innovació tecnològica, Generalitat de Catalunya, núms. 18, 19, 20
Club Escandinavo de Barcelona, maig 87
Mutualismo, Buenos Aires, núm. 37
Euskadi information, núms. 50, 51
Butlletí del Consell de Dones d'Espanya, Zarzal, Centro Español de Gotemburgo, núms. 6-8
Información Cultural, núm. 49
Carta de España, núm. 355
El Socialista, núm. 432
El País semanal, Madrid
ABC semanal, Madrid
Kulturtidskriften, 1988

Cartes i circulars:

Generalitat de Catalunya
Centre Català de Lausana
Spanish Book Center, Barcelona
El Sindic de Greuges de Catalunya
Omnium Cultural
Nacs, North American Catalan Society
Biblioteca de Catalunya
Universitat de Barcelona
Acadèmia de les Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears
Casa Nostra de Winterthur
Casal de Catalunya, Buenos Aires
Centre Català de Caracas
Antoni Airós Àguila, demana informació sobre Suècia.
La pot demanar directament a:
Svenska Institutet
Box 7434
103 91 Estocolm, Suècia.
Martí Crespo Sala, de Barcelona, ens demana informació dels catalans d'Estocolm
Diputació de Girona
Grup Català Cinema 9'5, París
Club Escandinavo de Barcelona
Orfeó Lleidetà
Ateneu Enciclopèdic Popular, Barcelona
Joan Mateu i Besançon, d'Igualada ens demana informació per poder estudiar a Suècia. Pot dirigir-se directament a: Svenska Institutet
Box 7434
103 91 Estocolm, Suècia.
Ajuntament d'Alguer, Sardenya
Ambaixada d'Espanya
A.D.D.A., Madrid
Junta de Castilla y León

NOTICIES

ELS ALUMNES que enguany aprenen català com a llengua de la llar ("hemspråk") són: Ricard Marimon, Botvidsgymnasium, Botkyrka; Sven Dahlin, Danderydsgymnasium, Danderyd; Niclas Bellotto i Jenny Bonk, Matteusskolan, Estocolm; Cèlia Taura Nordal i Susanna Taura Nordal, Akallaskolan, Estocolm; Ricard i Esteve Arboix Barreto, Söderholmsskolan, Estocolm. El mestre és Ramon Cavaller.

A Gävle, Sara Serra i Alexandre Bóta, Rågångsvägen fritidshem, també aprenen català. La mestra és Bodil Ceballos./RAMON CAVALLER.

*

LES QUATRE BARRES ha rebut 60.000 ptes. de l'Institut Espanyol d'Emigració com a subvenció pel Butlletí i altres activitats. La nostra associació també rep aportacions, més importants, de l'Stockholms Invandrarnämnd i d'Statens Kulturråd./R. BOHIGAS

LA NOSTRA FESTA ESTIVAL AL CAMP la vàrem celebrar enguany el passat 30 d'agost. La por a la pluja no va descoratjar els nostres consocis i ens vam reunir quaranta persones a la casa d'estiu de la família Cebrià. Al final el temps es va portar força bé i no va ploure. Els que es van portar millor van ésser els cuiners, Josep Domènech i Jaume Vall que van fer unes costelletes de be a la brasa amb all i oli que van causar l'entusiasme general. Això va estar acompanyat d'amanida i vi René Barbier.

Els postres éren un pastis immens fet per Eduardo García, amic de Joan Carles Cebrian, organitzador acostumat d'aquesta bonica trobada d'estiu.

Entre els comensals hi havia Guillem Puerto, de l'Oficina de Turisme Espanyola a Estocolm i amic del nostre president honorari Ernest Dethorey. Guillem Puerto també escriu poesia com ha hauran observat els nostres lectors. En l'anterior número del Butlletí vàrem publicar un dels poemes del seu llibre "L'espaiós espai del temps". /R. BOHIGAS.

KULTURELLA NYHETER FRÅN DE KATALANSKA LÄNDERNA

Allmänt

TRADITIONER har blivit en katalansk exportvara till Japan. Den 23 april i år firades för andra året i rad i nio japanska städer "la Diada de Sant Jordi" - sankt Görans dag alltså - som i Japan har fått det katalansk-engelska namnet "St. Jordi's Day".

Det datumet, av tradition även kallat rosens (eller de förälskades) dag, köper många katalaner en röd ros till sin älskade. Seden att även köpa en bok är relativt ny. Den introducerades på 1940-talet av Barcelonas bokhandlare för att främja bokförsäljningen. På så sätt blev den 23 april så småningom även "bokens dag". Firandet av bokens dag spreds gradvis till övriga Spanien. Firandet av Sankt Görans och seden med rosen finns dock bara i Katalonien. Sankt Görans är nämligen de Katalanska Ländernas skyddshelgon, och även om historien visar att han varit en urusel beskyddare av den katalanska nationen, hyllas han den 23:e april, och det är många katalaner som är uppkallade efter honom.

I Japan introducerades firandet 1986 av vänskapsföreningen Japan-Katalonien. Högtidlighållandet skulle förstås inte ha slagit igenom om icke blomsteraffärerna och bokhandlarna samtidigt blivit helt förtjusta i en sådan fest. Firandet av "St Jordi's Day" i Japan stöddes av den katalanska autonoma regeringsinstitutionen, och sponsrades av flera organisationer bl a av Japans förlags- och tidskriftsförening, bokhandlar- och pressförsäljningsorganisationen och kommittén för litteraturens främjande. 1986 trycktes miljoner broschyrer och program om aktiviteterna och affischer. Dessutom tillverkades mängder av märken och lottades ut 150 resor

till Katalonien. Som symbol för "St. Jordi's Day" användes en ros och en bok, tillsammans med tornen av "Sagrada Familia", Barcelonas världsberömda jugendkyrka ritad av arkitekten Antoni Gaudí. "Tulip" en av Japans mest kända popband, spelade även in en låt med en sång om St. Jordi's Day.

I år har firandet av St. Jordi's Day varit större än 1986. Från Katalonien deltog två festtåg av jättar och gycklare, ett vanligt inslag i katalanska folkliga fester. I flera japanska städer anordnades även aktiviteter med katalansk anknytning. I Kobe visades en utställning om Kataloniens historia och kultur under namnet "Homage to Katalonia", efter titeln på George Orwells roman.

*

2,6 MILJONER VALENCIANER - 70% av befolkningen i området - kan nu se Kataloniens TV-kanal på katalanska (TV3) sedan en ny TV-länk sattes i drift i år i landskapet Valencia. De tre TV-länkarna som nu finns har byggts med bidrag från 100.000 valencianer. Dessutom ska nu näten kompletteras med minilänkar för att täcka de bergsområdena dit TV-signalerna inte når.

Trots oppositionen från några katalanskfientliga grupper har intresset för att kunna mottaga den katalanska kanalen varit mycket stor. T o m i några trakter i Valencia där det inte talas katalanska utan spanska vill befolkningen nu bygga TV-länkar för att se TV3.

Att få bygga TV-länkarna har föregåtts av en lång kamp från initiativtagarnas sida för att övervinna byråkratiska hinder och ibland mött kraftigt motstånd från de statliga myndigheterna. Dessa menar att TV3 bara har befogenheter att sända i Katalonien, där den startades.

TV3 fick från starten ett entusiastiskt mottagande bland de katalanska tittarna men bolagets relationer med den

spanska statliga televisionen har hela tiden varit, milt sagt ansträngda. Först dröjde tillståndet för starten. Sedan fick inte TV3 använda den spanska televisionens länkar trots att så hade överenskommits. En viss förbättring har märks sedan ett år, då en ny VD utnämndes för den spanska rikstelevisionen. Dock har den nya VD:ns försonliga politik mot TV3 mött motstånd i TV-bolagets styrelse, och TV3 väntar fortfarande på tillstånd från den spanska televisionen för att kunna bli medlem av den Europeiska Radiounionen.

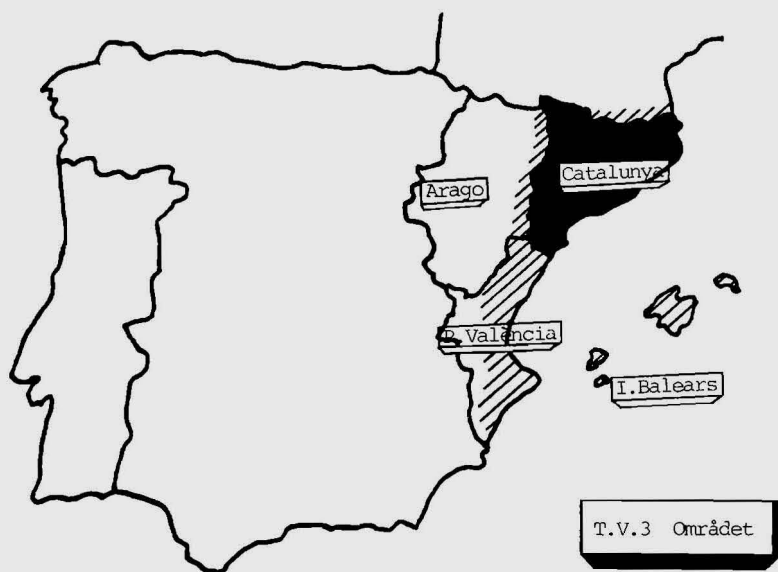
Alla dessa trakasserier ter sig ännu mera bisarra om man betänker att den spanska rikstelevisionen sedan en tid försöker få de marockanska myndigheterna att själva medverka till att den spanska riks-TV:n ska kunna ses i hela Marocko. Dessutom har Spanien nu öppnat TV-marknaden för tre privata kanaler. De ska börja sända om ungefär ett år, och åtminstone en av kanalerna har sålts till utländska intressenter. Det är förstås självklart att ägarna har försäkrat sig om att liknande trakasserier inte kommer att drabba dem. Men statsmakterna räknar också med att de kommer att sända på maktens språk, spanskan.

*

Böcker

26.000 DAGBOKSSIDOR om livet i Barcelona skrev Rafael d'Amat under åren 1769-1816. Dagboken har länge ansetts som en utomordentlig krönika över händelserna i staden under denna period, men på grund av det stora omfånget har boken aldrig tidigare getts ut.

Efter flera års arbete har nu bokförlaget Curial Edicions kommit ut med en förkortat version i två band. Rafael d'Amat, mera känt som Baró de Maldà, skrev sin dagbok "Calaix de sastre" (Blandade anteckningar), som han säger i inledningen, "för författarens o lyssnarnas förströelse".

*

Musik

TONSÄTTAREN FREDERIC MOMPOU avled i Barcelona i juni i år, 94 år gammal. Han anses vara en av de främsta katalanska tonsättarna under detta sekel. Under studie-åren i Paris utvecklade han en mycket personlig stil, som han senare kallade "primitivisme", med påverkan från Fauré, Debussy och katalansk musiktradition. Han har spelats i Sverige, och är mest berömd för sin pianomusik och lieder.

R. BOHIGAS

Tonsättaren Frederic Mompou (1893-1987)

DIA DE SANT JOAN A MONTSERRAT

En el dia de Sant Joan d'enguany en mig d'un temps assolellat el vàrem gaudir pujant al Santuari de Montserrat. Com es preveia fou un dia tranquil, res d'aglomeracions de pelegrins, com sol succeir, ja que la Revetlla de Sant Joan fa que tothom vagi a dormir tard i no es matineja massa.

En arribar a la Plaça del Monestir en mig d'una quietud corprenedora, només es podia escoltar el refilar d'algun ocell. Admiràrem les rocoses muntanyes, que es podien veure en part cremades, com havíem observat durant la pujada des de la carretera, les grans extensions d'arbres destruïts a conseqüència dels incendis de l'estiu passat, Ara, amb les pluges de la primavera va ressorgint l'herba i en altres llocs s'han plantat arbres nous.

Tot passejant rememoràvem el temps passat, de quan érem petits i pujàvem amb la família o Romeries, i el molt bé que ens l'havíem passat fent excursions de llargues caminades per anar a la Cova o a les ermites que voltien la muntanya...

Ja a l'atri de la Basílica anàvem admirant les escultures i sarcòfags on reposen prínceps i reis de Catalunya i les inscripcions dels murs, molt interessants. Les campanes trencaren aquella quietud amb el seu toc tant característic que omplia tot l'ambient, anunciant que s'apropava l'hora de la Conventual. Aleshores entràrem a la Basílica deleitant-nos amb la seva bellesa fins arribar al Cambril on veneràrem "La Moreneta".

Tot seguir començà la Missa amb gran solemnitat, oficiada pel P. Abat, Dom Cassià Ma. Just (Joan) que celebrava el seu Sant. Emocionant concelebració, amb els monjos, l'Escolania i tot el poble formant un sol cor i una sola veu. Finalitzà amb el cant del "Virolai".

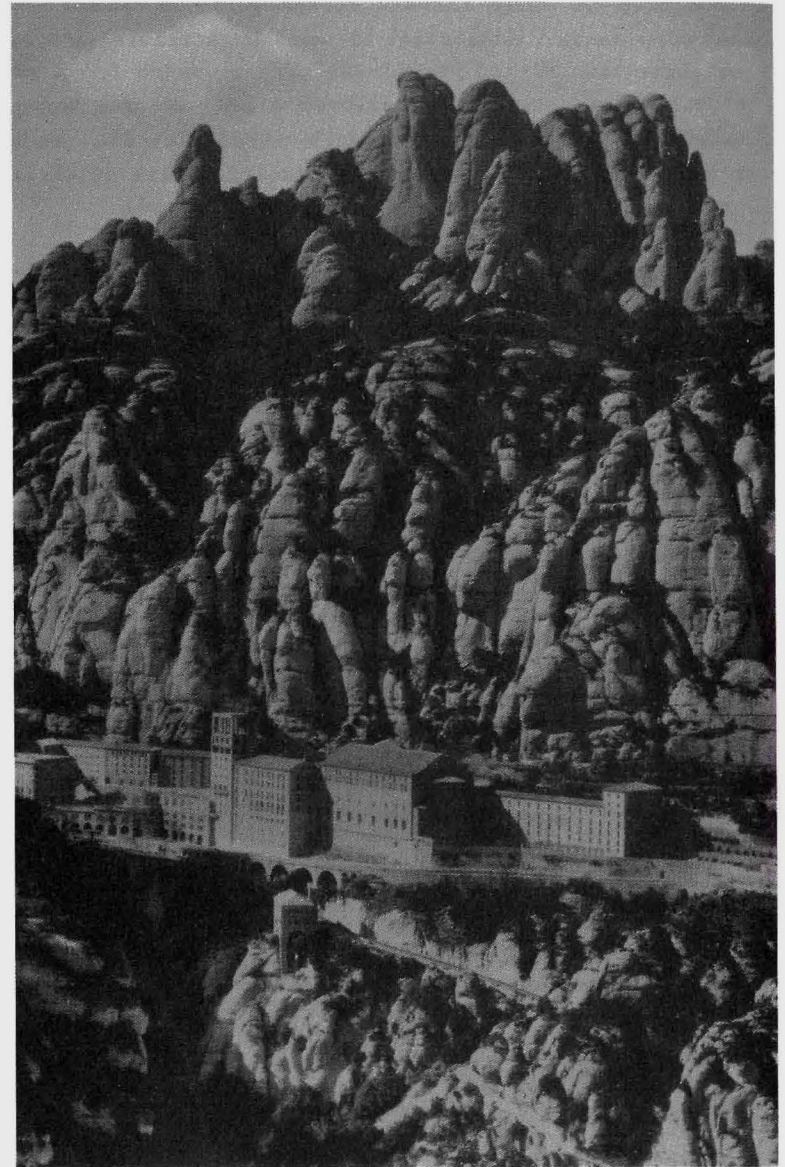
En sortir anàrem al Monestir, demanàrem audiència per saludar al P. Abat. Va ser un xic difícil, ja que com és lògic "l'acaparà" la seva família per felicitar-lo.

Vam haver d'esperar una llarga estona. Mentre esguardàvem les vitrines del locutori on es troben exposats llibres escrits per grans personalitats de Catalunya, tant seglars com monjos del Monestir, i també admiràrem les boniques ceràmiques que fan els mateixos monjos.

A la fi sortí el P. Abat a acomiadar la seva llarga família. Aleshores el saludàrem tot felicitant-lo en nom propi i com "ambaixador" de Les Quatre Barres.

Cal remarcar la complaent acollida que ens va fer, tot disculpant-se per l'espera. I de com recordà de seguida que rebien el Butlletí. S'interessà vivament per a tothom i per les activitats que fem. Les hi vaig explicar, i també, com des de tant lluny, a l'altra costat d'Europa, ens sentim catalans fortament arrelats a la terra on hem nascut i no menys a Montserrat, amb gran amor i també amb enyorança. Fou una conversa interessant, però més breu del que hauríem volgut ja que mancava el temps.

Us asseguro que fou molt eloqüent, i en l'acomiadament em va fer portador a tots els membres de Les Quatre Barres de les seves més cordials salutacions, dien-me: "Ja que per a mi m'és difícil desplaçar-me a Estocolm, si bé m'agradaria moltíssim fer-ho. A veure si sou vosaltres els que veniu a Montserrat i organitzeu aviat

un bon grup de socis i veniu al Monestir. Us espero amb gran complaença. Adéu-siau! I amb un somriure afegí: Fins aviat!

Sortírem de l'entrevista contents i satisfets. I també amb molta gana; anàrem a dinar a l'Hotel. Volià celebrar el meu sant.

Quan acabàrem de dinar ens decidírem a fer una "petita" passejada cap al Mirador de Sant Miquel. Un camí molt bonic i també "internacional" pel fet que durant el llarg recorregut ens creuàrem amb estrangers de diferents nacionalitats; uns només saludaven, altres a més de saludar encetaven la conversa, ja que quedaven meravellats de la panoràmica i de les formes peculiars de les muntanyes, i fins i tot preguntaven per l'història de Montserrat (vam fer un xic de guies). Fou interessant veure la seva expectació i ganes de saber més i més.

En arribar al Mirador vàrem quedar meravellats. Des d'allí es dominava l'immensa plana, que en aquella tarda tant transparent mostrava tota la seva bellesa. Ens quedàrem una estona admirant el paisatge i també descansant de la pujada. Des d'allí es podien veure els estralls que van ocasionar els incendis, a l'altra banda de la muntanya, per on el foc també pujà. Ara les perspectives són més falagueres, doncs ja comença a brotar l'herbei. Que sàvia i meravellosa és la natura! Igual que algunes obres fetes de la mà de l'home! Si sempre fossin per bé!

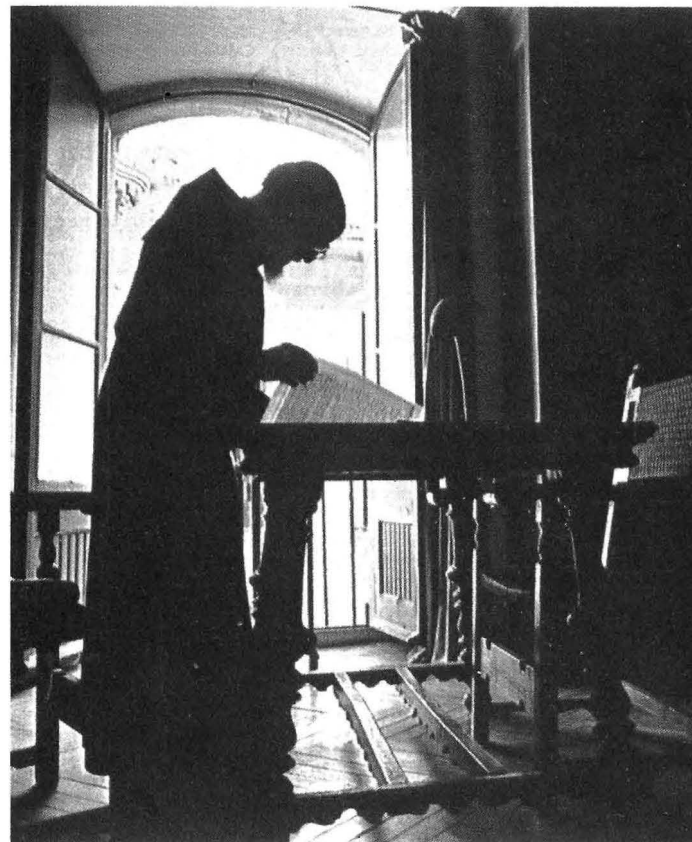
La baixada del Mirador fou més ràpida i fresqueta. Quan s'apropava l'hora de la marxa ens vàrem encaminar cap el cotxe que ens portaria a Barcelona.

Ja en el cotxe, mentre davallàvem per la carretera seguint els seus molts revolts, vaig evocar amb melangia l'estrofa del "Virolai" de Mn. J. Verdaguer, que diu:

Doneu consol a qui la pàtria enyora
sens veure mai els cims de Montserrat:
en terra i mar ofu a qui us implora
torneu a Déu els cors que l'han deixat.

Diada de Sant Joan 1987

JOAN CASANOVAS i ROSER MUÑOZ

SOMMARKURS PÅ MALLORCA

Det gives tyvärr inget överflöd på sommarkurser för den som är intresserad av Kataloniens språk och kultur. Institut d'Estudis Catalans (motsv. Svenska Akademin) gav under tjugofem år en förnämlig treveckors kurs i september månad, med föreläsningar av topparna inom katalanskt kulturliv och utflykter, bl a till Montserrat, där vi fick komma in i det annars ganska svårtillgängliga biblioteket. Men denna kurs har av någon anledning upphört.

Kvar finns en annan treveckorskurs, Cursos d'Estiu de la Càtedra Ramon Llull, som avhålls på Mallorca i juli. Enligt kursens rektor, Dr. Badia i Margarit, en av Kataloniens störste lingvister och f d rektor för universitetet i Barcelona, är den enda sommarkurs av denna typ som för närvarande ges. Arrangörer är universiteten i Barcelona och på Balearerna samt Estudi General Lul.lià, ett fristående lärosäte med anor sedan 1400-talet. Kursen avhålls i franciskanerkonventet La Porciúncula i l'Arenal, strax utanför Palma. Läget är väl inte det lugnaste (l'Arenal är ett av Mallorcas värsta turistområden) men i gengäld hade kursdeltagarna bara ett par hundra meter till stranden, något som självfallet uppskattades mycket.

Kursen är avsedd för såväl utlänningar som katalaner. Språkundervisning för icke katalansktalande sköts av Ramon Cavaller, som undervisar i katalanska här i Stockholm. Kursutbudet för katalanskspråkiga (utlänningar är naturligtvis välkomna även till dessa lektioner) varierar från år till år. I somras, då jag själv var där; gavs bl a kurser om Ramon Llull (1232?-1316, skaparen av den katalanska litterära prosan, den förste

västerlänningen som skrev om filosofi på ett folkspråk och av vissa betraktad som datavetenskapens uppfinnare), om katalansk medeltidslitteratur, om mallorkinska sagor, om katalansk dialektologi, om generativ grammatik... Vi hade också en kurs om det katalanska språkets struktur och fonetik, med Dr. Badia i Margarit som eminent föreläsare, samt en översättningskurs, där vi bl a gjorde jämförande studier av översättningar av Shakespeares sonetter till kastiljanska resp. katalanska. Dessutom hann med vi en och annan utflykt runt denna vackra ö i Medelhavet.

Förutom dessa kurser, som vände sig till en relativt bred publik, gav man också en doktorandkurs i "lingüística computacional", dvs databehandling av språk och språkförståelse, ett intressant ämne som dock visade sig svårt att tillägna sig på tre veckor för en person utan en viss vana vid matematiska tankegångar i allmänhet.

En kurs som varierar sitt utbud från år till år måste självfallet också variera i kvalitet. I år var det hela en smula rörligt, kursutbudet var magrare än tidigare år, lektionerna "krockade" så att man alltid var tvungen att välja mellan en litteraturkurs och en lingvistikkurs, någon kurs utgick och ett par kurser höll en ganska låg nivå. Detta sagt i ärlighetens namn, ty även om en del kursdeltagare var ganska kritiska på avslutningsdagen, tror jag att det bestående minnet ändå är övervägande positivt. Det är ett utmärkt tillfälle att lära känna Mallorca och dess kultur. Man träffar människor från hela det katalanskspråkiga området, och detta var speciellt lärorikt; under måltiderna hände det ofta att personer från Valencia, Barcelona, Berga, Menorca och Mallorca hamnade vid samma bord, och då jämförde man gärna hur t ex olika födoämnen benämndes på de olika dialekterna. Man kan också säga att det är ett billigt sätt att semestra på Mallorca, ty priset för helpension

är högst överkomligt (32.000 pesetas för tre veckor, vartill kommer en kursavgift på högst 17.000 pesetas). Men framför allt bör man betänka att det faktiskt är den enda kursen i sitt slag, varför det är viktigt att alla som är intresserade verkligen åker dit för att tillsammans med lärare och kamrater försöka göra det bästa av kursen och se till att den inte går samma öde till mötes som den som anordnades av IEC.

Information om kursen kan erhållas från:

Cursos d'Estiu de la Càtedra Ramon Llull
Estudi General Lul.lià
Carrer de Sant Roc, 4
07001 Palma

MIGUEL IBÁÑEZ

CONVERSES BALEARIQUES (XIII)

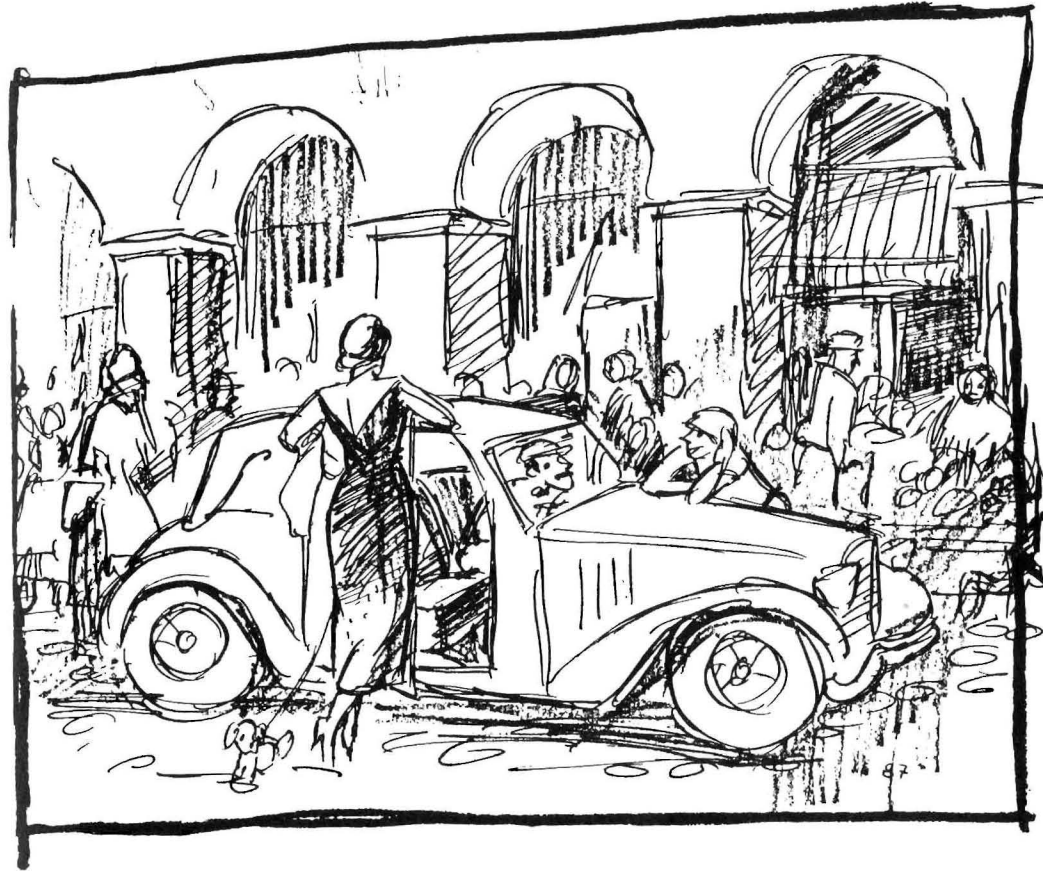

Aina - He llegit la tercera edició de "Un estiu a Mallorca" i ha estat com llegir una novel.la doblada al barceloní.

Bep - Què vols dir, ara?

Aina - Que Llorenç Villalonga no va poder escriure una tal novel.la amb les paraules que hi surten al llibre de l'editorial Club dels novel.listes.

Primera cosa: els verbs s'hi conjuguen a la continental però adès i ara hi apareixen formes mallorquines. Et poden sortir formes d'imperfet de subjuntiu com escoltàs, consultàs però te'n surten d'altres com cordés, s entrevistés o tanquéssiu, donéssiu en lloc de tancàssiu i donàssiu.

El lèxic és una mescla incoherent de formes insulars i peninsulars. Es llegeix solter, servei, vas, batejar, tomàtec, amanir, casa meva, tarda, buscar, oreneta, m'avergonyeixo, l'he dut, etc. en lloc de fadri, servici, tassó o got, batiar, tomàtiga, trempar, ca meva, capvespre o horabaixa, cercar, oroneta o oronella, m'empequeesc, l'he duit, etc.

Apareixen formes de negació amb pas, que no s'usa a les Balears o l'interrogació oi? que a les Balears vol dir fàstic.

Els articles personals emprats són el i la en lloc de en i na.

Es parla de l'Almudena en lloc de l'Almudaina i de la botifarrària en lloc de la botifarraria.

Apareixen també formes obertament incorrectes com conèixer'l en lloc de conèixer-lo que és el que deim a les Balears.

Bep - Segurament els correctors de la primera edició del 75 no sabien català.

Aina - Jo també ho crec, i de la mateixa manera que es lleva la pintura de la paret de la sala bona per descobrir-hi un fresco a davall, s'hauria de fer igual amb l'obra de Villalonga.

Bep - Sí, hi ha dos camins: el de revisar els manuscrits de l'autor o si no de demanar a Jaume Vidal Alcover...

Aina - Sí, el magnífic traductor de Proust.

Bep - Que re-escrigui els llibres de Villalonga en català conseqüent.

Aina - Sobretot ara que els barcelonins han començat a aprendre català.

Bep - Veuràs com la quarta edició serà tot una altra cosa i recobrarem un llenguatge tan digne com el de la traducció de "Els promesos" de Manzoni feta per na Maria Antònia Salvà de S'Allapassa.

Aina - Segur que sí.

Text i il.lustració: RAMON CAVALLER

Oförglömligt med Caballé

MUSIK

Konserthuset: Montserrat Caballé, sopran.
Vid flygeln: Miguel Zanetti.
Program: arior och sånger av Vivaldi, Bellini, Donizetti, Rossini, Massenet, Granados m.fl.

■■■ Montserrat Caballé sjöng för oss i fredags. Alla som lyckats få plats i Konserthusets stora sal har nu någonting gemensamt, och ett minne för livet.

Caballé är nämligen inte bara en av århundradets största sångartister, i självklar paritet med en Melba, en Nilsson, en Gigli, en Björling. Hon är också den sista fulländade representanten för klassisk italiensk bel canto från 1700- och 1800-talens guldålder. Hennes tradition går till den spanska sångarklanen Garcia, där anfadern en gång lärde ut den högre italienska skolan till Jenny Lind.

I dag behärskar naturligtvis också en sångerska som Joan Sutherland den klassiska tekniken. Men Caballé är bredare i sitt register, säftigare i sitt utspel, mer andlös i sitt artistiska raffinering. Hon tycks vara i förbund med Makterna.

Den känslan fick jag redan vid hennes första entré. Som en gestalt ur en klassisk, grekisk tragedi skred hon in, beledsagad av sin uppvaktande pianist. Vi såg en väldig varelse iförd en dramatisk svart kreation och med det stora vita ansiktet slutet gentemot en jublande publik, som ändå hyllade henne med uppresning innan hon ens hunnit ta en ton.

■■■ Ett par arior tog Caballé på sig för att pejla in sina gestaltningar och sin klang. De kom från "Årstidernas" Vivaldis cirka 60 operor och oratorier. Vad som hördes var klingande försiktighet med enstaka vassa kanter.

Men sedan kom det!
Till exempel i mer av Vivaldi. Den stora rösten som nyss hörts

så neutral bestod nu uteslutande av färg, uttryck och kraft. Obe-gränsat! Den fenomenala virtuositeten började skönjas i en aria ur "Den triumferande Judith", den andlösa introspektionen i ett nummer ur operan "Bajazet".

Caballé lät oss också förstå vad det var hos operamästaren Bellini som inspirerade till Chopins nocturner: den melodiska evighetstråden som upplöses i skimrande klangmoln för att åter anta fast form. Likaså gav hon besked om det sammansatta hos Rossini: inte bara spex utan också rätt mycket av karaktär.

Om jag hittills inte sagt ett ord om Caballés koloratur beror det på att den är så självklar. Inte någon hårdförd virtuositet avsedd att slå publiken knockout, utan en förhöjning av livskänslan, en påskyndad kommunikation, en

lekfull nedbrytning av långa sens-tenser till pärlband av blixtrande associationer. Allt i en anda av mjukhet och svävande tyngdlös-het.

■■■ Efter paus hördes franska och spanska sånger. Någon detalj i sångerskans magnifika scenklänning hade tydligen givit upp för plötsligt hördes hon mellan fnissningar berätta att hon ägnat pausen åt att försöka sy och snörpa ihop. Hela härligheten kunde dock hållas samman av uppflyttad diamantbroch av kängsize.

Nu var de första sångernas tragedienn förvandlad till en oemotståndlig spansk flicka som slösade med publikkontakten. Efter avslutande Turina-sånger drog hon i gång ett tiotal extranummer av operarior, katalanska visor, zarzuelas m.m.

Och jublet visste inga gränser. Det riktade sig i någon mån också mot pianisten Miguel Zanetti, en mästare som inte bara lockade delikatesser ur sitt instrument, utan också förstod att ansluta till varje andetag av den stora sångerskan. Vilken konsert och vilken show! Heder och tack till arrangören Hans Hiort. LEIFAARE

Caballé — värd att älskas

MAJESTÄTISKT som en änkedrottning med prinsgemål skred hon värdigt in på Konserthusets scen: Montserrat Caballé, den regerande divan i dagens operavärld. Hölj i magnifika svarta draperingar kunde hon statera heders-gäst vid en maffiabegravning — lika anakronistisk och ändå högst levande är den sångkonst hon representerar.

Fredagens gästspel var den 54-åriga stjärnsopranens Sverigedebut, möjliggjord tack vare opera-producenten Hans Hiorts

påpasslighet inför hennes medverkan i Helsingfors festspel.

Konserten blev ett enda långt och välfraiserat crescendo över italiensk och spansk vokalkonst. Varför Montserrat Caballé behövde en lång startsträcka före de stora tyf-ten förstod man gradvis — nära tre timmars solokonsert hör bara det till det unika.

I första avdelningen fick vi således höra mezzosopranen Caballé: utan höjd, utan volym och med få koloraturer. Fem nummer av Vivaldi tycktes alla gå i f-moll, adagio och pianissimo.

Över detta svävade Caballé med en sång-konsert som tedde sig mer konstfull, understundom rent av konstig, än konstnärlig. Det började brännas i en snärtig aria ur Rossinis "Tancredi", men över lag lämnade hon oss i pausen med intryck av främst teknisk beundran.

■■■ Väl framme vid landsmannen Enrico Granados slog Caballé på huvudmotorn och fick också sin ackompanjör, Miguel Zanetti, att komma fram ur kölvattnet som riktig pianist. Nu började den egentliga konserten, en sprudlande föreställning där Caballé-bildligt talat klev ur sina tygmassor. Just detta höll faktiskt bokstavligen på att ske, avslöjade hon kluckande av skratt med en gest mot barnen — blott en brosch av king-sizeformat höll nu samman hennes intrikata draperingar...

Om hon dittills mest framstått som ett märkvärdigt fenomen, fick vi nu möta den storartade artisten — ja, konstnären — ja, konstnären Montserrat Caballé. En mjukt pärlemorskimrande "grundklang", som kan fås att gnistra med oanad färgrikedom och kraft, en hisnande andningsteknik och kontroll som kan hålla tonerna svävande i evigheter innan hon skickar dem till väders eller låter dem störtycka med perfekt precision

Därtill i en generös rad av extranummer en fond av charm och

humor som rensade publikatmosfären från all unket okritisk diva-dyrkan. Den här härliga damen är faktiskt värd att älskas.

CAMILLA LUNDBERG

Diari Expressen
5 de setembre 1987

LLORENÇ VILLALONGA (Spania)

BEARN

Kanskje den mest navngjetne roman i moderne katalansk litteratur. Scenen er Mallorca, tiden første del av århundret, og hovedpersonen en forarmet godseier — skeptiker og fantastisk, stoiker og hedonist. «Den siste av sin slekt». Et spansk motstykke til Lampedusas Leoparden.

Oversatt av Kjell Risvik

Kr 235,-

«... Vita-serien, en samling bøker som vil få den samme posisjon i norsk litteraturhistorie som Sigurd Hoels berømte «Gule serie» fra mellom- og etterkrigstiden.»

Per Egil Hegge, *Aftenposten*

A37

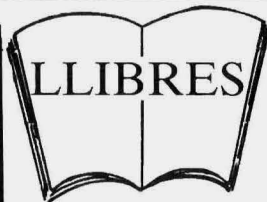
GYLDENDAL

Verdifulle

Det er verdifulle at Gyldendal utgir denne boken i sin Vita-serie, både fordi vi vet så lite om katalansk litteratur og fordi vi ligger i en slik avkrok av verden. Nordmenn som er interessert i litteratur bør lese denne boken for å gjense en klassisk stil som altså fortsatt er gangbar vare i Europa, men som i

Norge forsøkes nedvurdert som litteratur.

Vi fikk en slik bok i Norge den siste bokheften, Benedicte Eskelands debutroman «Dagene og veien», som forteller om en kvinne, i en lignende tone fra samme hundreår. Langsomt og forfinet og ettertenksomt og intelligent. Det går fortsatt an å skrive på den måten for forfattere.

Utvidende

Villalonga tegner et bilde av europeeren slik han ikke finnes lenger, boken utvider horisonten. Mot hverandre står konvensjonell puritanisme og livslyst og lidenskap i en bestandig strid. Oversettelsen til Kjell Risvik er mer enn god. Til fullkommenhet har han grepet den riktige tonen og oversatt direkte fra katalansk. Men selv han er begynt å «forvente» seg noe av tilværelsen. Det vemmelige lille ordet dukket opp i norsk for noen få år siden og fordrev det presise «vente». Siden er vårt folk blitt et folk med forventninger. Men de venter snart ikke engang på båten lenger.

Sissel Lange-Nielsen

Llorenç Villalonga:
BEARN, roman
Oversatt av Kjell Risvik
Vita-serien,
Gyldendal

Katalansk klassiker

I den siste natten av karnevalet 1890 døde to gamle mennesker, don Toni de Bearn og hans hustru, donya Maria-Antònia. Det er fare for at de spiste forgiftet konfekt, men det er ikke dette romanen «Bearn» handler om.

Boken er huskapellanens melankolske og intelligente og meget katolske skildring av et livsløp som var fullbragt; livet til to barn av Mallorcas overklasse i forrige hundreår, hans nysgjerrighet, hennes fromhet, hans lidenskap, hennes ro, hans godhet og illsinne og hennes kalde stahet, det gamle gods Bearn. En elendom i forfall, en park som gror igjen, jorden er forgløddet og herskapet tar en reise til Paris og Roma for den siste skogteigen. Leseren får et inntrykk av to poesiske, rare barn. Som gamle kniplinger er denne katalanske boken, av forfatteren Llorenç Villalonga.

Sentral

Villalonga døde i 1980 som en av Katalonias mest kjente diktere. Hans roman «Bearn» var ferdig i 1945, men utkom først mange år senere. Enda noen år senere ble den etteropplaget og regnes idag som sentral i katalansk diktekunst.

Det er en stillfarende og filosofisk bok, full av tidsriktige betraktninger og intelligente funderinger over mennesket og verdensgaten som fortelleren selv har løst. Fortelleren er som nevnt den unge kapellamen, Joan Mayol, som er som en sønn i huset. Og kanskje er han også en sønn i virkeligheten. Et par ørsmå hentydninger peker i den retningen. Den gode godseier gikk ikke av veien

for å gjøre landsbypiker ulykkelige.

Det er verdifulle at Gyldendal utgir denne boken i sin Vita-serie, både fordi vi vet så lite om katalansk litteratur og fordi vi ligger i en slik avkrok av verden. Nordmenn som er interessert i litteratur bør lese denne boken for å gjense en klassisk stil som altså fortsatt er gangbar vare i Europa, men som i Norge forsøkes nedvurdert som litteratur.

Vi fikk en slik bok i Norge den siste bokheften, Benedicte Eskelands debutroman «Dagene og veien», som forteller om en kvinne, i en lignende tone fra samme hundreår. Langsomt og forfinet og ettertenksomt og intelligent. Det går fortsatt an å skrive på den måten for forfattere.

Utvidende

Villalonga tegner et bilde av europeeren slik han ikke finnes lenger, boken utvider horisonten. Mot hverandre står konvensjonell puritanisme og livslyst og lidenskap i en bestandig strid. Oversettelsen til Kjell Risvik er mer enn god. Til fullkommenhet har han grepet den riktige tonen og oversatt direkte fra katalansk. Men selv han er begynt å «forvente» seg noe av tilværelsen. Det vemmelige lille ordet dukket opp i norsk for noen få år siden og fordrev det presise «vente». Siden er vårt folk blitt et folk med forventninger. Men de venter snart ikke engang på båten lenger.

Llorenç Villalonga:
BEARN, roman
Oversatt av Kjell Risvik
Vita-serien,
Gyldendal.

Sissel Lange-Nielsen

NYE BØKER

Svunne tider

I den siste natten av karnevalet 1890 døde to gamle mennesker, don Toni de Bearn og hans hustru, donya Maria-Antònia. Det er fare for at de spiste forgiftet konfekt, men det er ikke dette romanen «Bearn» handler om. Boken er huskapellanens melankolske og intelligente og meget katolske skildring av et livsløp som var fullbragt; livet til to barn av Mallorcas overklasse i forrige hundreår, hans nysgjerrighet, hennes fromhet, hans lidenskap, hennes ro, hans godhet og illsinne og hennes kalde stahet, det gamle gods Bearn. En elendom i forfall, en park som gror igjen, jorden er forgløddet og herskapet tar en reise til Paris og Roma for den siste skogteigen. Leseren får et inntrykk av to poesiske, rare barn. Som gamle kniplinger er denne katalanske boken, av forfatteren Llorenç Villalonga.

Sentral

Villalonga døde i 1980 som en av Katalonias mest kjente diktere. Hans roman «Bearn» var ferdig i 1945, men utkom først mange år senere. Enda noen år senere ble den etteropplaget og regnes idag som sentral i katalansk diktekunst.

Det er en stillfarende og filosofisk bok, full av tidsriktige betraktninger og intelligente funderinger over mennesket og verdensgaten som fortelleren selv har løst. Fortelleren er som nevnt den unge kapellamen, Joan Mayol, som er som en sønn i huset. Og kanskje er han også en sønn i virkeligheten. Et par ørsmå hentydninger peker i den retningen. Den gode godseier gikk ikke av veien for å gjøre landsbypiker ulykkelige.

Notes de diaris noruegs comentant l'aparició de "Bearn", de Llorenç Villalonga, en versió noruega.

D'APATS

RECORD DE GOTLAND

Crespell gruixut de safrà

(recepta per a 4 persones)

6 ous
3 dl de llet
1 cullerada de farina
2 dl d'arròs bullit
1 cullerada de sucre
1 pessic de sal
1/2 gr de safrà
3 cullerades de mantega
Encenalls d'ametlles
Acompanyament: nata, melmelada

Preparació:

1. Bateu els ous i afegiu-hi la farina i la llet.
2. Desfeu el safrà amb una mica de llet. Després afegiu-hi la barreja feta abans (pàrraf 1), junt amb el sucre, l'arròs i la sal.
3. Poseu la barreja en un motllo, que prèviament haureu untat amb mantega. Poseu-lo al forn, a 225 graus, uns 30 minuts. Repartiu els encenalls d'ametlles als darrers moments de la cocció.
4. Serviu el crespell tebi junt amb la nata i la melmelada.

Aquest deliciós plat el podeu servir tant a les postres o com a berenar.

LA CUINERA D'ÖSTERMÅLM

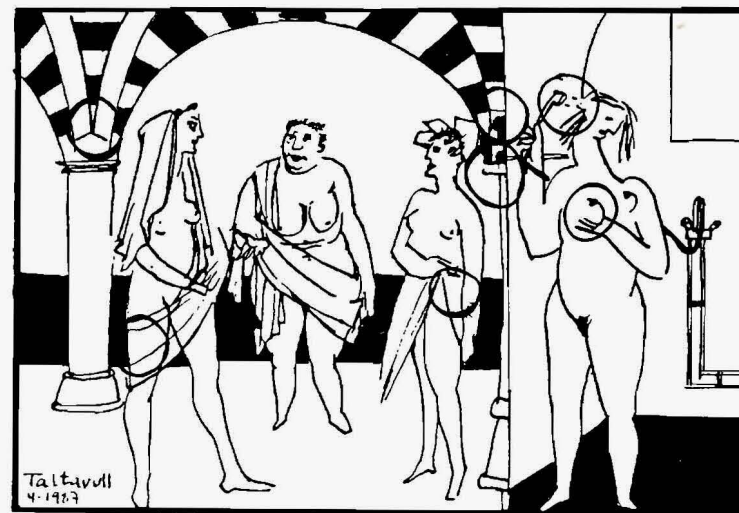
ENTRETENIMENTS

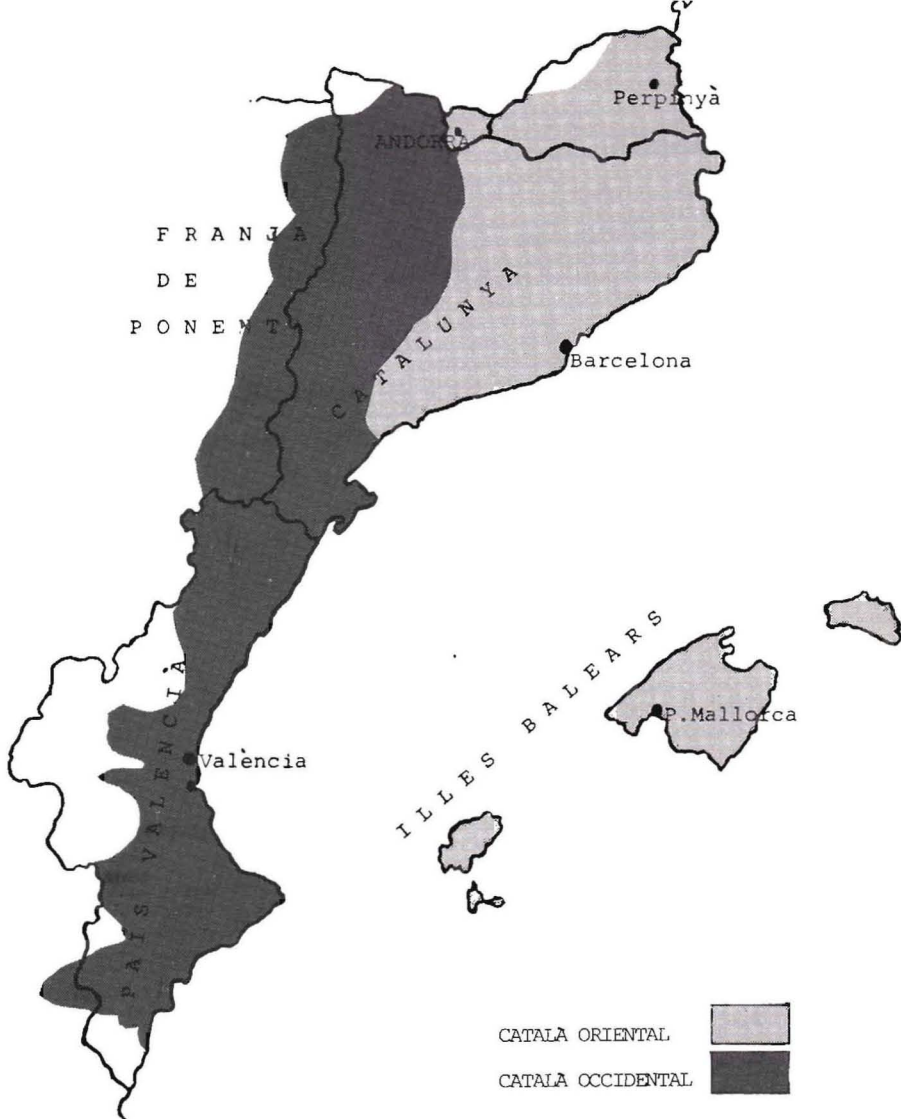
EMOLIC DE LLETRES

Cerqueu setze capitals europees amb el seu nom original

L	O	D	O	G	M	A	P	E	H
B	E	O	G	R	A	D	A	L	E
U	K	Ö	L	N	D	P	R	I	L
D	B	O	R	A	R	R	I	S	S
A	E	S	O	F	I	A	S	B	I
P	R	K	M	A	D	H	E	O	N
E	N	E	A	N	K	A	R	A	K
S	B	U	C	U	R	E	S	T	I
T	O	S	L	O	W	I	E	N	O
S	R	E	Y	K	J	A	V	I	K

Del entreteniment del No 34 les diferències són....

PAÏSOS CATALANS
 KATALANSKA LÄNDER

